

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע
מתורת
הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ה' / גליון קנד
ערש"ק פרשת תולדות ה'תשס"ח

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תולדות, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קנד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבאר הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור מה שברך יצחק את יעקב בצאתו לחרן ב"ברכת אברהם" דוקא, הגם שאף הוא עצמו נתברך בכרכה זו, על יסוד דברי רש"י בזה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כ עמ' 116 ואילך)

יינה של תורה

ביאור מה שהוצרך הכתוב לייחס את יצחק אחר אברהם דוקא בפרשתנו, בהקדם ביאור ענינם של אברהם ויצחק ע"פ פנימיות הדברים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כ עמ' 100 ואילך)

חידושי פוגיות

בענין עשיית אדם בבנין המקדש – יביא מדברי הרמב"ם דחיוב מעשה אדם הוא גדר בבנין עצמו, וכך לענין מקומו וצורתו / יקדים מהמבואר ברמב"ן דמעשי יצחק היו כנגד בנין המקדש ע"ד מ"ש בספרי / יבאר ע"פ דיני מקוואות, דבחפירת בארות דיצחק מצינו לגדר המקדש שיש בו מעשה אדם אף שעקרו בהשראת הקדושה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ל עמ' 116 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – גודל המעלה בעשיית גמ"ח.

(אגרות קודש חלק ה עמ' שו)

מקרא אני דורש

ברכת יעקב ב"ברכת אברהם" דוקא

ביאור מה שברך יצחק את יעקב בצאתו לחרון ב"ברכת אברהם" דוקא, הגם שאף הוא עצמו נתברך בברכה זו, על יסוד דברי רש"י בזה

א. בסוף פרשתנו (כח, א ואילך) מסופר ע"ד מה ששלח יצחק את בנו יעקב לקחת אשה מבנות לבן: "ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו, ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען. קום לך פדנה ארם, ביתה בתואל אבי אמך, וקח לך משם אשה, מבנות לבן אחי אמך".

וממשיך יצחק: "ואל שדיי יברך אותך, ויפרך וירבך, והיית לקהל עמים. ויתן לך את ברכת אברהם, לך ולזרעך אתך, לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלקים לאברהם".

ומפרש רש"י את ענינה של "ברכת אברהם" – "ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך" – "וז"ל: "את ברכת אברהם – שאמר לו: 'ואעשך לגוי גדול' (לך יב, ב); 'והתברכו בזרעך' (וירא כב, יח). יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך".

וכבר הקשו במפרשי רש"י:

הרי הפסוק עצמו ממשיך ומפרש שברכת אברהם היא בנוגע לירושת הארץ – "לרשתך את ארץ מגוריך"; ואם כן, מדוע לומד רש"י שהכוונה היא לברכות אחרות, ולא לברכה המפורשת בפסוק גופא?!

ובאמת, פירוש רש"י (שהכוונה ב"ברכת אברהם" היא לברכות של "ואעשך לגוי גדול

– והתברכו בזרעך”) מוקשה לא רק מצד המשך הפסוק – אלא גם מצד הסברא: אם כוונת יצחק היא לברכות של “ואעשך לגוי גדול”, “והתברכו בזרעך” – הוא לא הי’ צריך להביא את “ברכת אברהם” לשם כך, שהרי יצחק עצמו נתברך בזה, וכמסופר לעיל בפרשתנו (כו, ד): “והרביתי את זרעך ככוכבי השמים . . והתברכו בזרעך כל גויי הארץ”; ואם כן, למה הי’ צריך יצחק לברך את יעקב בברכת אברהם, והרי מתאים יותר אם הי’ נותן ליעקב את הברכות שהוא עצמו התברך בהן!

ב. והביאור בזה [בכל הבא לקמן – להעיר מדברי האלשיך כאן]:

הפסוק כפשוטו – שיצחק בא לברך את יעקב בירושת הארץ – אינו מחוור: הרי עכשיו בא יצחק ושולח אותו לחו"ל, כדי לקחת אשה, ומה שייכת כאן הברכה על ירושת הארץ? מה שייכות הענינים זל"ז?

ביחס לברכה שבפסוק הקודם – “ואל שדי יברך אותך ויפרך וירכך והיית לקהל עמים” – מובן שהיא ברכה ששייכת לענין הנישואין, שעל ידם יפרה יעקב ויתרבה; אולם איך נכנסת לכאן הברכה על ירושת הארץ?

לכן מפרש רש"י ש"ברכת אברהם" היא ברכה בשייכות לשידוך, כי הכוונה היא לברכות של “ואעשך לגוי גדול” “והתברכו בזרעך” – שהם ברכות כאלה ששייכות לנישואין, פרי' ורבי': שיוולדו ליעקב ילדים רבים, והם יהיו ילדים מבורכים בכל.

אמנם, אף שיצחק עצמו גם נתברך בברכות אלו, בכל זאת דייק לברך את יעקב דוקא ב"ברכת אברהם" – כי יעקב נזקק באותה שעה לאותה ברכה שהיתה חשובה לאברהם באופן מיוחד: יעקב הרי עמד לצאת לדרך, שבאופן טבעי היא "ממעטת פרי' ורבי' וממעטת את השם" (פרש"י לך יב, א). לכן בירכו יצחק באותה ברכה שניתנה לאברהם כשעמד לפני הליכה בדרך ("לך מארצך") – “ואעשך לגוי גדול”, שההליכה בדרך לא תמעט את הזרע. והוא הדין לברכת “והתברכו בזרעך”: הכוונה בזה היתה שההליכה בדרך לא תגרום למיעוט שמם של בני יעקב.

ג. ויש להוסיף בזה, ובהקדים שאלה כללית בענין: מדוע שלח יצחק את יעקב בעצמו שילך “פדנה ארם” ויקח משם אשה – ולא נהג כמו אביו אברהם, שלא נתן ליצחק בנו ללכת לחו"ל, אלא שלח שליח שהוא יביא את האשה?

[כי, זה שיצחק שלח את יעקב הי' רק למטרת לקיחת אשה – ולא בכדי לברוח מעשו, שהרי בפשוטו של מקרא משמע שרבקה לא גילתה ליצחק על כוונתו הרעה של עשו, והיא דיברה עמו רק על זה שיעקב צריך לקחת אשה שלא תהי' מבנות כנען (וכ"כ המפרשים – אור החיים כאן, ועוד)].

לקראת שבת

ז

ואדרבה: בנידון דידן הי' קל יותר לשלוח שליח, שהרי יצחק כבר בירר בדיוק מי תהי' האשה: "וקח לך משם אשה מבנות לבן אבי אמך" [שלא כמו באברהם, שאמר לאליעזר "כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך" בכלל, ולא פירט לו בדיוק ובבירור] – ואם כן, אפשר בנקל לשלוח שליח להביא לארץ ישראל מבנות לבן!

אלא, שהברכה לאברהם בדבר "ואעשך לגוי גדול" באה בזכות ההליכה בדרך, בזכות שקיים את הציווי "לך לך" – ואף כאן, שלח יצחק את יעקב שיקיים את מצותו: "קום לך פדנה ארם", שהזכות של ההליכה בדרך היא תעמוד לו להתברך ב"ברכת אברהם".

[כלומר: לא זו בלבד שיצחק בירך את יעקב שההליכה בדרך לא תפגע בו ותמעט את זרעו וכו', אלא אדרבה – יצחק ראה בהליכה בדרך ענין של 'כלי' שבזכותו יקבל יעקב את "ברכת אברהם", על ידי שילך בדרך – כמו אברהם].

ד. לפי זה יש לפרש גם את המשך הכתוב – "לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלקים לאברהם":

כיון שיעקב עומד לעזוב את ארץ ישראל ולבנות את ביתו בחוץ לארץ – ודוקא בזכות הליכתו זו הוא יקבל את "ברכת אברהם" – בעוד עשו נשאר בארץ ישראל, ניתן הי' לחשוב שמעתה עשו הוא המוחזק בארץ ישראל;

ולכן הוסיף יצחק "לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלקים לאברהם", כי למרות שיעקב יוצא מארץ ישראל, ארץ ישראל נשארת שלו. ואדרבה, מכיון שברכות אברהם לענין הזרע יתקיימו ביעקב ("יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך"), מובן שגם ברכת הארץ שניתנה לאברהם, שייכת ליעקב ובניו דוקא.

יינה של תורה

החידוש ב"יצחק בן אברהם"

ביאור מה שהוצרך הכתוב לייחס את יצחק אחר אברהם דוקא בפרשתנו, בהקדם ביאור ענינם של אברהם ויצחק ע"פ פנימיות הדברים

א. על הפסוק (ריש פרשתנו) "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" – מביא רש"י: "היו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה כו' מה עשה הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק".

וצריך ביאור:

(א) מה שהוצרך הכתוב לומר "אברהם הוליד את יצחק" בא בפשטות בכדי לפרש את הכתוב קודם לכן "יצחק בן אברהם", כדברי רש"י "ע"י שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק וכו'"; אלא, דאינו מובן מדוע בכלל הוצרך הכתוב לומר "יצחק בן אברהם" (ובגלל זה לפרש "אברהם הוליד את יצחק") – הלוא דבר זה ידוע כבר מן הפרשות הקודמות!

(ב) מדוע רימזה התורה את המענה ל"ליצני הדור" רק כאן, כאשר מסופר כבר על התולדות של יצחק, יעקב ועשו, ואילו לידת יצחק מוזכרת כאן רק בדרך אגב – הלוא היה לה לתורה לכתוב זאת בפרשה הקודמת, בה מסופר על לידת יצחק!

לקראת שבת

ט

ב. ויש לבאר זה בהקדים המבואר בדרושי חסידות (ראה ספר תורה אור (לרבינו הגדול בעל התניא) יז, ג) אודות החילוק באופן העבודה בין אברהם ליצחק:

דהנה, באופן עבודתם של אברהם ויצחק עם אנשי העולם, מצינו חילוק גדול ביניהם: דרכו של אברהם היתה להביא עניני אלקות בכל מקום, וכדברי הרמב"ם (הל' עכו"ם פ"א) " . . . התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה . . . וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות". ובדרך זו הביא עניני אלקות לכל מקום, הן בארץ כנען והן במצרים, ועד שאפי' לערביים (שהיו במדרגה הכי נמוכה, וכמסופר בגמ' (ב"מ פו, ב) שהיו עובדים את עפר רגליהם), להם ג"כ המשיך אלקות.

משא"כ יצחק, היתה עבודתו בדרך שונה. יצחק הי' "עולה תמימה" (בראשית רבה פס"ד, ג. הובא בפרש"י עה"ת בראשית כו, ב) ואסור הי' לו לצאת מארץ ישראל. הוא לא הלך ממקום למקום להפיץ אלקות כאברהם אביו אלא ישב במקומו.

ובזה מתבטא החילוק הכללי ביניהם:

דהנה, ישנם ב' אופני עבודה כלליים – המשכה (מלמעלה למטה) והעלאה (מלמטה למעלה). עבודה בדרך 'המשכה' היינו שהוא ממשיך האור האלקי בעולם, אבל המשכה היא מצד למעלה (מלמעלה למטה). והיינו, שה'מטה' (העולם) נשאר באותו מעמד ומצב, אלא שנמשך בו אלקות (מצד למעלה). משא"כ עבודה באופן ד'העלאה' היינו שהמשכה באה מצד ה'מטה', דע"י שפועל בעולם שיהי' ראוי להגילוי, נמשך בו האור האלקי.

ומצד זה היה ביניהם החילוק הנ"ל – ענינו של אברהם היה 'המשכה מלמעלה למטה', ולכן המשיך אלקות בכל מקום ומקום, אפי' במקומות השפלים ביותר, מאחר ובאופן עבודה זה אין נוגע כ"כ מצב ה'מטה'. משא"כ ענינו של יצחק היה 'העלאה מלמטה למעלה', ולכן, לא הלך ממקום למקום כו' כאברהם אביו, כי בכדי להמשיך אלקות היה מוכרח שאותו המקום יהיה מזוכך וראוי לכך.

ובאותיות הקבלה והחסידות – אברהם הי' ענינו חסד (הבא מצד תנועה של 'המשכה') ויצחק הי' ענינו גבורה ('העלאה מלמטה למעלה', דההשפעה היא רק למי שראוי לקבלה).

ומצד חילוק זה באופן עבודתם, נשתלשל כן גם בנוגע ליניקת הקליפה שבאה מהם:

אצל אברהם שהיה בקו החסד – אזי "יצא ממנו" (יצא ונפרד לצד הקליפה) ישמעאל, שענינו הוא חסד דקליפה; ואילו יצחק שהיה בקו הגבורה – אזי יצא ממנו עשו, שענינו "על חרבך תחיה" – גבורה דקליפה.

לקראת שבת

י

ג. ועפ"ז יש לבאר וליישב השאלות דלעיל:

דהנה, בסיום הפרסה הקודמת עוסק הכתוב בתולדות ישמעאל, ומלשון הכתוב (בריש פרשתנו) "ואלה תולדות יצחק גו'" בוא"ו המוסיף – מוכח שפרשתינו באה בהמשך להמסופר קודם אודות תולדות ישמעאל; ולפי הנ"ל, שישמעאל מבטא את ענינו של אברהם – חסד (אלא בצד הקליפה), ואילו יצחק – ענינו הוא קו הגבורה, להיפך מענינו של אברהם – היה אפשר לומר שישמעאל הוא בעיקר "בן אברהם".

וזוהו תוכן טענתם של "ליצני הדור" – שיצחק מצד היותו בקו הגבורה לא שייך לאברהם – קו החסד.

לכן, צריכה התורה להבהיר (גם) בנוגע ליצחק שהוא בן אברהם. ולא עוד אלא ש"אברהם הוליד את יצחק" – שיש יחס מיוחד בין אברהם דוקא ליצחק, "צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם". ואדרבה: דוקא ביצחק מתבטא עיקר ענינו של אברהם, כדברי הפסוק: "כי ביצחק יקרא לך זרע".

ובזה יובן גם הטעם שהתורה הבהירה את המענה ל"ליצני הדור" דוקא כאן, ולא מיד בלידת יצחק:

בפרשת תולדות בא לידי ביטוי ענינו של יצחק בקו הגבורה, הן בתולדות שלו, עשו, שהיה גבורה דקליפה, והן בסיפור התורה אודות עיקר עבודתו של יצחק בחפירת בארות, המבטא את אופן עבודתו – העלאה מלמטה למעלה (דבחפירת הבאר 'מזככים' את המקום – מעבירים את האבנים והעפר כו', עד שמגלים את המים החיים). א"כ, דוקא כאן מתעוררת הטענה של "ליצני הדור" שליצחק אין שייכות לאברהם. ולכן, יש צורך לענות על טענה זו דוקא כאן.

חידושי סוגיות

עשיית אדם בבנין המקדש

יביא מדברי הרמב"ם דחיוב מעשה אדם הוא גדר בבנין עצמו, וכן לענין מקומו וצורתו / יקדים מהמבואר ברמב"ן דמעשי יצחק היו כנגד בנין המקדש ע"ד מ"ש בספרי / יבאר ע"פ דיני מקוואות, דבחפירת בארות דיצחק מצינו לגדר המקדש שיש בו מעשה אדם אף שעקרו בהשראת הקדושה

א.

יביא מדברי הרמב"ם דחיוב מעשה אדם הוא גדר בבנין עצמו, וכן לענין מקומו וצורתו

פסק הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"א הי"ב) "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר". ויש לעיין בתוכנו של חיוב זה, שהרי מצות בנין "מקדש" היא מהמצוות שהן חובת הצבור – ולא חובתו של כל איש ואיש¹ – ומה הפירוש ד"הכל חייבין לבנות כו"? ועוד – ידועה השקו"ט² בהא דנשים חייבות לבנות ולסעד בעצמם כו' (דכתיב (ויקהל לה, כב) ויבאו האנשים על הנשים, וכתיב (שם, כה) וכל אשה חכמת לב בידיו טוּוּ (כס"מ לרמב"ם שם)).

(2) צפע"נ הפלאה בהשמטות (נד, א. וראה גם צפע"נ מהד"ת ג, ג). וראה גם שו"ת בית יצחק או"ח ס"ג אות ה; ז ואילך. ועוד. וראה לקו"ש חט"ז ע' 454. וש"נ.

(1) סהמ"צ להרמב"ם בסוף חלק המ"ע. ועד"ז בחינוך מצוה צה (בסופה): וזו מן המצוות שאינן מוטלות על יחיד כ"א על הצבור כולן.

לקראת שבת

— הרי בנין המקדש הוא מ"ע שהזמן גרמא, ד"אין בונין את המקדש בלילה שנאמר (בהעלותך טו) וביום הקים את המשכן, ביום מקימין לא בלילה" (רמב"ם הל' בית הבחירה שם).

וי"ל שב"הכל חייבין כו" אין כוונתו של הרמב"ם לומר שזהו חובת גברא לבד, אלא שהוא דין בחפצא דהמקדש, וכעין דין הסמוך באותה ההלכה: "אין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין", דאף שכתבו כבר בהל' ת"ת (פ"ב סה"ב), חזר וכפל הדין כאן ללמדנו, דמה שאין מבטלין תינוקות של בית רבן הוא לא רק מחמת חיוב ת"ת דהגברא שאינה נדחה אפילו בשביל בנין בית המקדש, אלא שזהו דין בבנין ביהמ"ק³, שגם מצד ביהמ"ק אין מקום לבטל תשב"ר לבנין (ובפרט את"ל — שהלימוד של תשב"ר מסייע בקיום בנין הבית) — עד"ז הוא בהדין ד"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים", שאינו חובת גברא לקיים מצות ועשו לי מקדש (שעל הציבור), אלא שהוא חיוב מצד המקדש, שגדר בנין המקדש מחייב שבנינו יהי' על ידי הציבור "ועשו" עשיית כלל ישראל (ולכן שייך זה לכל ישראל, אנשים ונשים).

ועוד מצינו עד"ז, דכשם שהוא בנוגע למעשה הבנין, כן הוא גם בשייכות למקום הבנין וצורתו וכו', שבזה תלוי קדושתו — דאף שהשראת הקדושה במקום זה באה משמיא, צ"ל בזה מקודם קיום מצות "ועשו", הכנה ע"י האדם, וי"ל שכולל יתרה מזה "שידרוש", יתייגע למצוא את המקום וכו'. וכדאיאתא בספרי (ראה יב, ה) "יכול תמתין עד שיאמר לך נביא ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומוצא⁵ ואח"כ יאמר לך הנביא". והיינו לפי שגדר הציוריי "ועשו לי מקדש" והמכוון שבו הוא, שהמקדש (לא יהי' מתנת חנם מלמעלה, אלא) יבא ע"י עשי' ויגיעת האדם, באופן של "דרוש"⁶.

ב.

יקדים מהמבואר ברמב"ן דמעשי יצחק היו כנגד בנין המקדש ע"ד מ"ש בספרי

ומצינו רמז לכל זה מהמבואר בפרשתנו דהנה ברמב"ן על התורה (פרשתנו כו, כ) כ' ע"ד

האיסור שעל הגברא במעשי הבנין, כ"א מצד החפצא דביהמ"ק עצמו, שהרי למדוהו מהכ' (קדושים יט, ל) "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה' כולכם חייבים בכבודי כו" (פרש"י שבועות טו, ב מיבמות ו, א). ואכ"מ.

4) וראה מלבי"ם שם.

5) ביל"ש עה"פ: דרוש ואתה מוצא.

6) ראה לקו"ש חל"ד ע' 203 (וש"נ) בענין ה"דרישה".

7) הובא ברבינו בחיי (שם, יט) בשינוי לשון קצת. ובדרשות ר"י אבן שועיב פרשתנו שם — הובא עד"ז בשם מדרש. וראה גם בארוכה כלי יקר שם.

3) ועד"ז הוא תוכן שאר הדינים שבהלכה זו ברמב"ם, לא כ"כ בחיובי ואיסורי גברא, כ"א מצד החפצא דמקדש: "אין בונין את המקדש בלילה שנא' וביום הקים את המשכן ביום מקימין ולא בלילה" — שלכמה מפרשים (ראה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג עשה יג — קיג, סע"ב ואילך), אינו מצד האיסור שבדבר, אלא משום הביהמ"ק, דהקמת לילה פסולה להקרכת היום (ירושלמי יומא פ"א ה"א); "ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים" — אינו לפי שאז הוא זמן מלאכה של הגברא "דזמן מלאכה הוא מהנהג ולא מעמוד השחר" כ"א הוא "משום כבוד ביהמ"ק הוי מקדמי טפי" (תוד"ה פועל — ב"מ פג, ב); "ואין בנין ב"ה דוחה יו"ט" ג"כ אינו (רק) משום

לקראת שבת

יג

הבארות דיצחק: "ספר הכתוב ויארין בענין הבארות ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשוה, אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו כי בא⁸ להודיע דבר העתיד, כי באר מים חיים (פרשתנו שם, יט) ירמוז לבית אלקים אשר יעשו בניו של יצחק ולכן הזכיר (פרשתנו שם, יט) באר מ"ח כמו שאמר (ירמי' יז, יג) מקור מים חיים את ה', וקרא הראשון עשק ירמוז לבית הראשון. . והשני קרא שמה שטנה. . והוא הבית השני. . והשלישי קרא רחובות הוא הבית העתיד שיכנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה והאל ירחיב את גבולנו. . וכתוב בבית השלישי (יחזקאל מא, ז) ורחבה ונסבה למעלה למעלה ופרינו בארין" (פרשתנו כו, כב).

והנה הרמזים ע"ד ג' בתי המקדש אצל האבות מצינו גם במ"א, כדאיתא בספרי (ברכה לג, יב) ובמדרש (ב"ר פנ"ו, יר"ד (באברהם). ספס"ה (ביצחק). פס"ט, ז (ביעקב)). ש"כך אתה מוצא באברהם שראה אותו בנוי וראה אותו חרב וראה אותו. . בנוי ומשוכלל לעת"ל (כמש"נ (וירא כב, יד) "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה. . יראה"), וכן אתה מוצא ביצחק שראה אותו בנוי [וירא אותו חרב וראה אותו בנוי] ומשוכלל לעתיד לבוא (כמש"נ (פרשתנו כז, כז) "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'"). . וכן אתה מוצא ביעקב שראה אותו בנוי וראה אותו חרב וראה אותו בנוי ומשוכלל לעולם הבא (כמש"נ (ויצא כה, יז) "מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים")⁹.

אמנם, י"ל שברמזו הבארות המבואר ברמב"ן איכא חידוש לגבי הראי' דבתי המקדש של האבות המרומזת בכתוב (כדרשת הספרי כו) [בנוסף לעצם הענין, שבפירושו של הרמב"ן מוסבר סיפור ארוך בתורה ש"אין בפשוטי הספור תועלת"], דהא הרמז שבספרי (ומדרש) משמיענו זה רק באופן כללי "ראה אותו בנוי וחרב ובנוי וכו'", מבלי לפרש ולפרט שראו את ביהמ"ק הא' ה¹⁰ והג'¹¹; משא"כ ברמזו הבארות מפורטים כל ג' בתי המקדש (המרומזים בתוכן שמותיהם של הבארות – עשק, שטנה ורחובות, כמבואר ברמב"ן¹²). ולכך נראה שהוא קשור יותר לגדר הכללי דמצות מקדש.

ועוד זאת, דבספרי (ומדרש) הרמזו הוא רק שהאבות ראו את בתי המקדש, משא"כ בהך דהבארות ה"ז בבחי' "מעשה אבות סימן לבנים"¹³, שמעשה יצחק בחפירת ג' הבארות הי'

(. . ומשוכלל לעת"ל) – "כמ"ש ספס"ה ופס"ט שם. (11) ובפשטות מפרשים (במפרשי המדרש שם) שקאי על בית הא' ובית הג'. אבל ראה נור הקדש ספס"ה ופס"ט שם. אלשיך ויצא כה, יח. (12) וראה של"ה רפז, א.

(13) ראה תנחומא לך ט. ועד"ז בב"ר פ"מ, ו. וראה רמב"ן לך יב, ו. יב, י. יד, א. פרשתנו כו, א. וישלח לב, ד.

---

(8) בבחי' כאן: אבל טעם הספור לפי שהם רמוז על העתיד. ובדרשות אבן שועיב שם "כי כל ענייני האבות וספורים ומעשיהם הכל רמז לבנים".

(9) וראה השינויים והגירסאות בדפוסים שונים דהספרי ובב"ר שם.

(10) בב"ר פנ"ו שם לפנינו (באברהם): חרב ובנוי חרב ובנוי. . בנוי ומשוכלל לעת"ל. אבל במת"כ ויפ"ת שם, שהגירסא הנכונה היא "בנוי וחרב ובנוי

סימן וגרס" 14 (סיוע" 15) לבנין דג' בתי מקדש.

ג.

יבאר ע"פ דיני מקוואות, דכחפירת בארות דיצחק מצינו לגדר המקדש שיש בו מעשה אדם אף שעקרו בהשראת הקדושה

הנה, במקוואות מצינו¹⁶ (בכללות) שני אופנים: מקוה מים – הנעשה בידי אדם, ומעין שהוא בידי שמים, ואין בו תפיסת ידי אדם.

בנוגע לבארות הנ"ל מצינו דנעשו על ידי חפירת האדם בעבודה ויגיעה, ולאידך – נביעת המים בהבאר (שזהו עיקר ענינו) אינה באה ע"י פעולת האדם, אלא שעל ידי עבודתו בחפירת והסרת העפר פורצים מעצמם המים הנמצאים תחת האדמה בתוך הבאר¹⁷.

ועד שנפק"מ בזה להלכתא, "דבארות העשויים בידי אדם שמים נובעים מהם אף ע"פ שאין מימיהם יוצאין לחוץ דין מעין גמור יש לו"¹⁸, כי "אין¹⁹ בהווית המים שום תפיסת ידי אדם אלא שחפר בקרקע כדי לגלות המים (אע"ג דע"י אדם נתגלו המים) פשיטא דדין מעיין גמור יש לו"²⁰.

18) ב"י יו"ד שם (קרוב לתחלתו) ד"ה כתב מהרי"ק, וש"נ. וכ"ה להלכה בלבוש שם סוס"ב. ש"ך שם סק"א. ועוד.

19) שו"ת מהרי"ק² סו"ו. ע"ש בארוכה.

20) ע"ש במהרי"ק (וכ"ה בלבוש שם) שבאר יש לו דין (לא רק כמעין סתם שמימיו מועטין כו' – ראה מקואות שם מ"ו – אלא) כמים חיים, שגם זב כו' טובל בו.

בשו"ת משכנות יעקב יו"ד סמ"ה – בהמשך לדברי מהרי"ק: ומקרא מלא הוא ויחפרו עבדי יצחק כו' וימצאו שם באר מים חיים, הרי להדיא דבאר חפורה מקרי מים חיים². וראה ח"י הצ"צ למשניות מקואות פ"א מ"ו.

14) וע"ד שמצינו בנוגע לסימני טהרה וטומאה, דלדעת הרמב"ם "הסימנים (בבהמה) הם הגורמים הטהרה והטומאה כו' (אבל סימני עופות וסימני חי' . . . רק הוי סימן (המברר) איזהו הטהור כו') – צפע"נ על הרמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א ה"א.

במו"נ ח"ג פמ"ח: דאלו הסימנים (בבהמות ודגים) אין מציאותם סבת ההיתר כו' אמנם הם סימן יודע בו המין המשובח מן המין המגונה (וכ"כ שו"ת מהרי"ט ח"א סנ"א). אבל (נוסף ע"ז שאין הכרח שטעם המצוה כפי שהוא במו"נ הוא בהתאם לשיטת הרמב"ם בהלכה בספר היד (וכיו"ב), וכפי שמצינו בכ"מ – הרי) תוכן הענין במו"נ אינו שייך לכאורה לנדוד. ואכ"מ.

15) כמבואר ברמב"ן שבהערה 13.

16) ראה מקואות פ"א. טושו"ע יו"ד סר"א.

17) ראה בביאור מעלת באר וחפירת באר (והשייכות ליצחק דוקא) – תו"א פרשתנו (כ, ב. שם, ד). דרושי אז ישיר גו' עלי באר בלקו"ת חקת (סכ, ד ואלילך), אוה"ת שם (ראה ס' הליקוטים דא"ח – דהצ"צ – ערך באר (ושם אות ח)), ד"ה ואלה תולדות תרח"ן. סה"מ תש"ב ע' 129 וע' 132 ואלילך.

א) הובא ונתבאר (ע"ד החסידות) באוה"ת חקת ע' תתעט ואילך.

ב) במשכנות יעקב שם (הובא בפתיח תשובה שם סקכ"ח) דא"פ לומר כן בכל בארות דלא בכל הבארות נמצאים מים חיים ויש כמה בארות שהמים שבהם נובעים מן הנהר שקרוב להם דרך גידי הארץ. וראה ח"י הצ"צ למקואות שם. שו"ת הצ"צ יו"ד סקס"ז. ובהנסמן בדרכי תשובה שם ס"ק רסז. ואכ"מ.

לקראת שבת

טו

וי"ל שאותו הדבר הוא בנוגע לבית המקדש ובנינו: המכוון דמצות עשיית המשכן וביהמ"ק הוא – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח) היינו דתוכנם הוא השראת הקדושה שבהם (שבאה משמיא)²¹, ויחד עם זה נצטוונו "ועשו לי מקדש", וצ"ל לפני ה"ושכנתי" עשיית ופעולת האדם – "ועשו"; וי"ל יתירה מזו: חיוב זה של מעשה האדם אינו רק על הבני, והוי (רק) הכנה לקדושה החלה לאחרי זה בדרך ממילא, אלא נצטוונו "ועשו לי מקדש", שגם חלות הקדושה על המשכן והביהמ"ק באה ע"י מעשה בני" (כדלעיל).

ע"ד חפירת הבארות, שאף שהתהוות עיקר הבאר (המים) הוא בידי שמים²², מ"מ הכתוב מקשר זה עם פעולת החפירה של האדם²³ בעבודה ויגיעה. והחפירה עושה הבעלות של החופר על המים, "לנו המים" (פרשתנו שם, ט).

(כרך ו) ע' ב'קפד²⁴. וראה גם בשאר מקומות שבהערה (20) "ההפרש בין מעין ובאר דמעין הוא בידי שמים ואין בו תפיסת ידי אדם כלל . . . ובאר הוא שיש בו תפיסת ידי אדם והיינו שנמשך ע"י עבודה דוקא . . . וזהו שגבי באר דוקא נאמר מים חיים", ע"ש ענינו ברוחניות.

---

21) ראה רמב"ן עה"ת ר"פ תרומה.
22) ולפני החפירה (משא"כ בועשו לי מקדש).
ולהעיר ממשנ"ת שכשוואבים מים מן המעין,
השאיבה ממשיכה מים מן המעין, ובמילא נתוספו
מים במקור המעין.
23) ראה סה"מ תש"ב שם (וכן באוה"ת דברים

ג) ושם, ש"לכן נק' השראת השכינה למטה במשכן ובתי מקדשות ודירה בתחתונים לעתיד בשם באר מים חיים ע"י אתעל"ת דוקא".

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

נעשים מוחו ולבו זכים

"המובן מזה כי גם איש הבינוני הטרוד ועסוק כל היום במסחרו ועושה צדקה וחסד נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה וניכר במאור פניו"

הוד כ"ק רבינו הזקן נבג"מ אומר (ב"תורה אור" בד"ה השמים כסאי) בענין וצדקה תרומם גוי, דעל ידי צדקה וחסד נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה והיינו שעבודת הצדקה מוספת אור וחיות בלימוד התורה ובקיום המצות בחיות רב.

וכידוע המעשה בהוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק נבג"מ אשר בזכות מצות הטרחא שהלך מביהכ"נ לביתו קודם התפילה בשביל להלוות גמ"ח, זכה לראות את כ"ק רבינו אדמו"ר הזקן בהקיץ ולשמוע מאתו חדו"ת ישובים בכמה סוגיות וענינים שהיו מוקשים לו.

וזהו שנעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, וידוע שמספר יחידות הוא בספירת המלכות ומס' עשיריות בז"א ומאות בחב"ד ומס' אלפים בספי' הכתר דהספי' שמחכמה ולמטה הם בסדר השתלשלות אבל ספירת הכתר היא למעלה מסדר השתלשלות. וזהו אלף פעמים ככה שע"י עבודת הצדקה זוכים לגילויים שלמע' מהשתלשלות, והעיקר בזה הוא מה שמוחו ולבו שהם כלים פנימים לאור ההשתלשלות, נעשים זכים אלף פעמים ככה שבכלים פנימי' האלו שבמוחו ולבו מתגלים ומאירים האורות שלמעלה מהשתלשלות.

לקראת שבת

יז

ובזה גופא ישנו שתי בחי' ומדרי' עושה ומעשה, דעושה הוא בממונו ומעשה הוא העוסק בזה לאסוף ולקבץ שמעשה גם את אחרים נוסף על מה שהוא בעצמו עושה ולהיותו עוסק ומטריח בגופו הנה אז הגילויים דאלף פעמים ככה הם מאירים בגילוי יותר.

וכהמעשה הידוע מהוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק בעל הצמח צדק אשר בעת שנכנס לביהכ"נ לומר דא"ח ראה על אחד האורחים חנוני מפאלאצק, שהי' בינוני בידיעה בתורה ובחסידות, אור גדול. ויתפלא על זה שלפי ערכו בידיעת התורה וחסידות לא הי' ראוי לגילוי אור צח ונפלא ונשגב כזה וכשנכנס ליחידות שאלוהו רבינו בעל צמח צדק על ענינו וגם שאל עליו – ונודע לו שהוא עוסק במצות גמ"ח בממונו ומחפש אחר זה בכל תעצומות ומשתדל שלא יעבור עליו יום מימות השבוע שלא ילוה לכה"פ גמ"ח אחד.

המובן מזה כי גם איש הבינוני הטרוד ועסוק כל היום במסחרו ועושה צדקה וחסד נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה וניכר במאור פניו. ער ווערט בעצם איידעלער להבין ולהשכיל בכל ענין ער נעמט א ענין שכלי מיט געפיל מער וויא מיט הבנה ובפרט בן תורה העוסק במושכלות הנה זה שעל ידי עבודת הצדקה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה זה בגילוי בתורה אור ובנר מצוה, אז מען דערהערט דעם אור התורה און מען פילט א חיות און א המשכה צו מצות ועבודה שבלב.

